

УДК 334.75 (075.8)

Виноградов А. К., к.ю.н., доцент кафедри кримінального та адміністративного ОНМУ

До питання організації взаємодії в системі правоохоронних органів України по протидії правопорушенням у сфері захисту інтелектуальної власності

У статті висвітлено деякі аспекти оптимізації взаємодії в системі правоохоронних органів України по протидії правопорушенням у сфері захисту інтелектуальної власності. Визначено напрямки налагодження взаємодії як в системі правоохоронних органів, так і безпосередньо в системі органів внутрішніх справ щодо удосконалення діяльності суб'єктів захисту інтелектуальної власності.

Ключові слова: взаємодія, правоохоронні органи, оперативні підрозділи, протидія, правопорушення, злочин інтелектуальна власність, контрафакт, товарні знаки.

В статье раскрываются некоторые аспекты оптимизации взаимодействия в системе правоохранительных органов Украины по противодействию правонарушениям в сфере защиты интеллектуальной собственности. Определены направления повышения эффективности взаимодействия как в системе правоохранительных органов, так и непосредственно в системе органов внутренних дел по усовершенствованию деятельности субъектов защиты интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: взаимодействие, правоохранительные органы, оперативные подразделения, противодействие, правонарушение, преступление, интеллектуальная собственность, контрафакт, товарный знак.

The article discusses several aspects of the optimization of interaction in the system of law enforcement of Ukraine on combating violations in the sphere of intellectual property protection. The directions to improve the efficiency of interaction in the system of law enforcement and directly in the system bodies of internal affairs to improve of activity of subjects protection of intellectual property were identified.

Keywords: interaction, law enforcement, operational units, fighting, violation, crime, intellectual property, kontrafakt, trademark.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів діяльності органів внутрішніх справ є викриття злочинів та правопорушень, а також здійснення профілактичних дій, які направленні на своєчасне виявлення причин та умов, що сприяють їх вчиненню.

На сьогодні все більшу небезпеку для суспільства становлять злочини та правопорушення, що вчиняються у сфері інтелектуальної власності, оскільки вони завдають істотних збитків фінансовій системі держави, суб'єктам господарювання різних форм власності, суттєво загрожують економічній безпеці, підривають авторитет країни в цілому.

Зазначимо, що система центральних органів виконавчої влади, її структурних підрозділів, постійно змінюється з метою налагодження державного механізму протидії адміністративним правопорушенням щодо захисту прав інтелектуальної власності. Ці зміни повинні бути спрямовані вперш за все на чітке розмежування повноважень організаційно-функціональної системи правоохоронних органів України, забезпечення сталості та підвищення ефективності системи по виконанню завдань адміністративно-правового, кримінально-правового та цивільно-

правого захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Організацію взаємодії в системі правоохоронних органів України на сучасному етапі розвитку держави на жаль не можна вважати ефективною. Криміногенна ситуація, стан захисту економічних інтересів країни та її громадян, зокрема прав інтелектуальної власності викликає незадоволення населення та міжнародного співтовариства.

Центр зусиль правоохоронних органів України у профілактиці та викритті правопорушень у сфері інтелектуальної власності повинен бути спрямований на організаційно-правове забезпечення структурних підрозділів ОВС, а також на вжиття комплексних заходів з метою недопущення протиправних діянь.

У зв'язку з цим, виникає необхідність визначення напрямків оптимізації взаємодії в системі правоохоронних органів України у галузі захисту права інтелектуальної власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми захисту об'єктів права інтелектуальної власності досліджували такі науковці, як Ю.Г. Матвеев, В.І. Жукова, С.Д. Волошка, Н.М. Мироненко, В.М. Крижнц, Г.А. Андрощук, В.О. Жарова, О.Д. Святоцький, Г.В. Корчевний, О.О. Тарасова, О.М. Тропіна та ін. Теоретичні питання щодо форм та методів діяльності правоохоронних органів, зокрема організації взаємодії широко висвітлюються в наукових працях такими вченими, як О.М. Бандурка, А. І. Берлач, А.М. Волощук, В.В. Голіна, І. П. Голосніченко, І.М. Даньшин, Є.В. Додін, О.Ф. Долженков, Д. П. Калаєнов, С.В. Ківалов, А.Т. Комзюк, О.Є. Користін, А.Ф. Зелінський, С.О. Кузниченко, В.І. Лиховид, А.Ю. Олійник, В.М. Плішкін, Л.Л. Попова, В.П. Петков, М.Б. Саакян, А.Г. Хабібулін, Х.П. Ярмак.

Проблема розвитку захисту інтелектуальної власності в Україні є достатньо новою й потребує системного обґрунтування теоретико-прикладних аспектів його становлення, особливо за умов оптимізації взаємодії в системі правоохоронних органів.

Метою статті є визначення напрямків оптимізації взаємодії в системі правоохоронних органів України у галузі захисту права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Адміністративні способи захисту права інтелектуальної власності та інтересів, які охороняються законом, відповідно до статей 23 і 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення застосовуються у вигляді адміністративних стягнень, що накладаються з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у дусі дотримання законів України, поваги до правил співжиття, а також застосовуються для запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Такими видами адміністративних стягнень можуть бути: попередження; штраф; оплачуване вилучення або конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Захист права інтелектуальної власності в адміністративному порядку здійснюється відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 5¹², 163³, 164⁶, 164⁷, 164⁹ та 164¹³), Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Митного кодексу України та спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності.

З урахуванням вищезазначеного, а також аналізу нормативно-правових актів, можна визначити, що за функціональними ознаками до правоохоронних органів

України, щодо суб'єктів захисту права інтелектуальної власності відносяться: органи внутрішніх справ; структурні підрозділи Міністерства доходів і зборів; служба безпеки; органи прокуратури, тобто органи, стосовно яких протидія правопорушенням в зазначеній сфері віднесена або має бути віднесена до основних завдань і функцій.

Важливими напрямками роботи суб'єктів захисту права інтелектуальної власності є взаємодія з органами виконавчої влади, зокрема, Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України, напрацювання методик документування, викриття і розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності, а також аналіз законодавства, що регулює підприємницьку діяльність у цій сфері, та його вдосконалення.

Основними напрямками оптимізації взаємодії в системі правоохоронних органів щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності на сьогодні мають бути:

- узгоджене напрацювання методик документування та викриття злочинів у сфері інтелектуальної власності, оперативне супроводження досудового слідства в кримінальних справах та їх розгляду в суді, проведення загальнодержавних оперативно-профілактичних заходів, організація взаємодії з зацікавленими міністерствами і відомствами;

- спільна законотворча діяльність щодо вдосконалення законодавчої бази, насамперед шляхом внесення пропозицій до змін та доповнень до Кримінального, Кримінального процесуального та Кодексу України про адміністративні правопорушення, розробка рекомендацій щодо інших підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності;

- підвищення професійного рівня оперативних працівників регіональних підрозділів шляхом організації та проведення семінарів, навчань, курсів підвищення кваліфікації, відповідно узгодженими із зацікавленими суб'єктами взаємодії, відповідно до їх повноважень та компетенції.

Безумовно, що реалізація на практиці правозастосовної діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення захисту права інтелектуальної власності, підвищення ефективності протидії правопорушенням, зміцнення зв'язку з населенням і законності в службовій діяльності сьогодні неможлива без істотного покращання роботи підрозділів органів внутрішніх справ, як найбільш чисельного та багатофункціонального серед правоохоронної системи України та її структурного підрозділу Державній службі боротьби з економічною злочинністю. Необхідною передумовою ефективною взаємодії між правоохоронними органами є зміна стилю і методів роботи відповідних підрозділів, визначення нових підходів до вирішення сучасних проблем, підвищення відповідальності і професіоналізму. Вони повинні навчитися працювати в умовах гласності і демократизації суспільства, глибоко усвідомити свою суспільно-політичну роль, неухильно дотримуватися законності, критично оцінювати результати своєї діяльності, володіти високою професійною майстерністю і правовою культурою, уміти ухвалювати правильні рішення в умовах дефіциту часу, на професійному рівні володіти сучасними ІТ технологіями,.

Перш за все, необхідно підвищити роль керівної ланки МВС України, а саме координації діяльності МВС, щодо забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, організації взаємодії міністерств внутрішніх справ країн СНД, а

також у встановленому законом порядку співпраці з урядовими та правоохоронними органами інших країн.

По друге, необхідно налагодити взаємодії основних служб на нижньому рівні (відповідно до адміністративно-територіального поділу) боротьби зі злочинністю та правопорушеннями у названій сфері територіальними підрозділами ДСБЕЗ з міліцією громадської безпеки, які займаються попередженням, припиненням і розкриттям процесуально закріпленого переліку злочинів та правопорушень у названій сфері. У цьому зв'язку організаційна структура основних служб повинна бути побудована таким чином, щоб будь-яка інформація про вчинений злочин чи правопорушення оперативно надходила до свого адресата, забезпечуючи при цьому невідкладність проведення та комплексність необхідних оперативно-розшукових заходів для його розкриття по гарячих слідах. Крім того, необхідною є організація зовнішньої взаємодії з органами прокуратури, СБУ, із структурними підрозділами Міністерства доходів і зборів України, а також із громадськими об'єднаннями та засобами масової інформації.

Попередження правопорушень, які вчиняються у сфері інтелектуальної власності та високих технологій, покладено на органи державної влади, правоохоронні органи, серед яких особливе місце належить ОВС, а саме Державній службі боротьби з економічною злочинністю.

Для покращення діяльності правоохоронних органів, необхідно взяти низку заходів щодо запобігання вчиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності, до яких доцільно віднести наступні заходи.

Низький відсоток кримінальних справ розглянутих судами. З метою покращення цієї ситуації доцільно тісніше взаємодіяти із Судовою адміністрацією України по відстеженню руху кримінальних справ даної категорії, які розглядаються в судах, а також активніше співпрацювати зі слідчими підрозділами.

Недостатній вплив з боку керівної ланки управління правоохоронних органів на підпорядковані підрозділи. Для цього відповідним керівникам доцільно спланувати систематичні виїзди до областей для вивчення організації роботи в даному напрямі, стану документування та викриття злочинів, надання практичної допомоги в реалізації наявних оперативних матеріалів у сфері інтелектуальної власності.

Розширення функціональних обов'язків оперативних працівників ДСБЕЗ, зміна показників їхньої роботи тощо. На нашу думку, головним завданням оперативного підрозділу має бути оперативна робота і викриття злочинів та правопорушень у сфері високих технологій та інтелектуальної власності, на відміну від додаткових повноважень, що в жодному разі не сприятиме якості роботи з оперативного супроводження зазначених процесів, а, навпаки, лише відволікатиме і може спричинити невиконання завдання або того чи іншого доручення.

Штат відділу боротьби з правопорушеннями у сфері високих технологій та інтелектуальної власності недостатній для проведення ефективної практичної допомоги регіонам. Зокрема, працівники відповідають за хоч і вузькоспеціалізований, але досить складний напрям роботи, вони також можуть надати ефективну допомогу регіональним управлінням, але за їх неаявності є неможливою повноцінна робота відділу.

Низький професійний рівень роботи районних підрозділів по викриттю злочинів та правопорушень у сфері інтелектуальної власності та високих тех-

нологій. З виникненням ринкових відносин однією з нагальних проблем є розповсюдження на території держави фальсифікованої продукції з незаконним використанням знака для товарів і послуг, порушень авторського права і суміжних прав, незаконного використання об'єктів промислової власності. На сьогодні ця проблема набула не лише економічного значення, а й політичного характеру. Її наявність суперечить вимогам світової спільноти до вступу України в СОТ. Зокрема, з розширенням можливостей засобів зв'язку, інтернет-технологій, використанням засобів електронних платежів значно підвищилась кількість злочинів та правопорушень, які вчиняються з використанням високих технологій, комп'ютерної мережі, мережі телекомунікацій. Однак сьогодні проблема фактично залишається поза увагою районних підрозділів. Причиною цього є: по-перше, відсутність працівників, які б за своїми функціональними обов'язками відповідали за даний напрям роботи; по-друге – відсутність спеціальних навичок і досвіду документування та викриття злочинів даної категорії. На наш погляд є потрібним додаткове введення до штату працівників районних відділень міськрайорганів посади оперуповноважених, які б безпосередньо викривали злочини у сфері інтелектуальної власності та високих технологій, та за рахунок перерозподілу наявних штатних одиниць відділень ДСБЕЗ міськрайорганів створити міжрайонні підрозділи ДСБЕЗ, передбачивши у їхньому штатному розкладі посади оперуповноважених з викриття злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Недооцінка актуальності викриття злочинів та правопорушень у сфері інтелектуальної власності та високих технологій на місцях через те, що правопорушення і злочини даної категорії відносяться до нетяжких та середньої тяжкості, у ряді регіональних підрозділів склалася негативна тенденція використовувати працівників, які відповідають за дану ділянку роботи. Було б доцільним у статистичній звітності вважати злочини даної категорії пріоритетним напрямком.

Недостатня взаємодія суб'єктів захисту інтелектуальної власності із засобами масової інформації щодо висвітлення діяльності у даному напрямі. Видається доцільним налагодити стосунки із засобами масової інформації як у центральному апараті, так і на місцях. Щотижня надавати інформацію про роботу підрозділів, викриті злочини та правопорушення, головні ознаки контрафактної продукції.

Отже, зазначене переконливо доводить, що для покращення ефективності протидії правопорушенням у сфері високих технологій та інтелектуальної власності необхідно не лише декларативно боротися із даними правопорушеннями, а й створити належні умови для оперативних працівників правоохоронних органів, враховуючи викладені пропозиції.

Висновки. Таким чином зазначимо, що для ефективної протидії злочинам та правопорушенням у сфері інтелектуальної власності потрібно відкоригувати пріоритети в роботі суб'єктів такої протидії, відповідним чином скорегувати критерії оцінки цих підрозділів, форм статистичної звітності за результатами їх роботи. Особливу увагу слід сконцентрувати на інтеграції баз даних щодо документування організаторів злочинних схем, виявлення каналів нелегального переміщення контрафакту, місць виготовлення продукції з незаконним використанням товарних знаків, міжрегіональних і міждержавних схем учинення шахрайств із використанням інтернет-технологій, за умови надійного захисту цих відомостей.

Вивчення ситуації, пов'язаної з розповсюдженням контрафактної продукції

в мережі Інтернет, переконує в тому, що застосування до правопорушників лише кримінально-правових санкцій не дозволить оперативно впливати на появу великої кількості інтернет-сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію. Найбільш ефективним є комплексне застосування правоохоронними органами заходів адміністративного впливу, а саме відключення сайтів, що розповсюджують контрафактну продукцію, від доступу до мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : закон України від 07.12.1984 № 8073-X – III із змін., внес. згідно із Законами України за станом на 21.11.2013., № 709-VII – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
2. Про міліцію [Електронний ресурс] : закон України від 20. 12. 1990 р. № 245-18 із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на) від 16.05.2013 р. № 4447-17. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
3. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 08.04.2011р.№436/2011 із змін., внес. згідно з Указом Президента України від 07. 05. 2013 р.№ 240/2013. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. Про Міністерство доходів і зборів України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 18.03.2013 р.141/2013 – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
5. Митний кодекс [Електронний ресурс] : закон України від 13.03.2012 № 4495-VI – із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 19.09.2013., № 588-VII – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
6. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] : закон України від 25. 03. 1992 р. № 2229-XII із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 04. 07. 2013 р. № 406-18. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
7. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс] : указ Президента України від 27. 04. 2001 р. № 285. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
8. Про рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування»: Постанова від 27 червня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007 № 1243.
9. Волощук А.М. Адміністративно-правові аспекти діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності : Монографія / За ред., А.М.Волощук,Х.П.Ярмакі,О.О.Чернишова.- Одеса:ОДУВС, 2013.- 176 с.
10. Калянов Д. П. Адміністративні проступки, підвідомчі міліції : кваліфікація, доказування, особливості провадження [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Д. П. Калянов, В. І. Олефір, С. Ф. Константинов. – К. : [ІНТЕРСЕРВІС], 2011. – 230 с.
11. Корчевний Г.В. Адміністративно – правовий захист права інтелектуальної власності / Г.В. Корчевний // Правова держава. – 2002. – № 5. – Одеса: ОНУ, 2002. – С. 184 – 187.
12. Тарасова О. О. Система правоохоронних органів щодо протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності / О. О. Тарасова // Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (10 квітня 2009 р.). – Одеса, 2009. – С. 234 – 235.
13. Червко Г.В. Інтелектуальна власність: навч. посібник. / Г.В. Червко. – К.: Знання, 2008. – 412 с.